

มาตรการทางกฎหมายในการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย: กรณีศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา

LEGAL MEASURES TO HUMAN COMPOSTING:

A CASE STUDY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

อาทิตยา โภคสุทธิ์¹ ฐิติรัตน์ อธิธิมิชัย² สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี³ และพิมุข สุศีลสัมพันธ์⁴

Athidtaya Pokkasut, Thitirat Itthimechai, Suteeraporn Saengchansri and Pimuk Suseensumpun

Article History

Received: 29-06-2024; Revised: 03-08-2024 -; Accepted: 05-08-2024

<https://doi.org/10.14456/issc.2024.49>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการ และประโยชน์จากการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย 2) ศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการนำศพมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ย โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการศพด้วยการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย หรือการย่อยสลายตามธรรมชาติช่วยลดการใช้พลังงานและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศได้อย่างมาก ซึ่งเป็นวิธีการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดเป็นสองรัฐแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการจัดการศพด้วยวิธีดังกล่าว แต่ประเทศไทยยังคงใช้วิธีการจัดการศพด้วยการฝังหรือการเผา ซึ่งเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และยังไม่มีการจัดการศพด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ จึงไม่มีกฎหมายที่รองรับการจัดการศพด้วยวิธีดังกล่าว

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University

³อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Lecturer, Faculty of Law, Rangsit University

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Asst. Prof., LL.D., Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: pimuk.sus@rmutr.ac.th *Corresponding author

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า ประเทศไทยควรพิจารณาทางเลือกในการจัดการศพด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงประโยชน์ของการจัดการศพด้วยวิธีนี้ รวมทั้งควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้รองรับการจัดการศพด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติอย่างครอบคลุมและชัดเจน

คำสำคัญ: กฎหมาย; ศพ; ย่อยสลาย

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the principles and benefits of human composting; 2) to study and analyze legal measures related to human composting in the United States of America; and 3) to seek guidelines for developing national laws related to human composting. This study was conducted using documentary research method through the reviewing of related books, journal articles, theses, and electronic media.

The research found that :

The disposition of human remains by means of human composting or natural reduction can greatly reduce energy use and carbon dioxide emissions into the atmosphere. It is an environmental friendly method in managing corpses. Washington and Colorado were the first two states in America to enact these relevant laws as an alternative for their people in the management of corpses. However, Thailand, in terms of corpses management still uses burial or cremation method which causes pollution to the environment. At the present, there is still no natural way for human remains disposition nor a law to support such disposition.

The research recommended that Thailand should consider the disposition of human remains by natural reduction and the concerned government authority should provide knowledge and build understanding to the public about the benefits of such disposition method. The law should also be improved and amended to comprehensively and clearly support the disposition of human remains by natural reduction.

Keywords: Law; Human Remains; Reduction

1. บทนำ

ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาที่ทั่วโลกมีความกังวลและเฝ้าจับตามองมาโดยตลอดตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นภาวะที่มีการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกเฉลี่ยของอากาศที่ระดับใกล้ผิวโลกและน้ำในมหาสมุทร ทำให้มีระดับน้ำทะเลสูงขึ้น เนื่องจากแผ่นน้ำแข็งที่ขั้วโลกละลาย ซึ่งปกติน้ำแข็งที่ปกคลุมบริเวณขั้วโลกจะทำหน้าที่สะท้อนรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์กลับสู่ชั้นบรรยากาศ เมื่อน้ำแข็งละลายออกไปจึงทำให้โลกดูดซับรังสีจากดวงอาทิตย์มากขึ้น ส่งผลให้อุณหภูมิและสภาวะภูมิอากาศเกิดความแปรปรวน (ทิพวรรณ ประภามณฑล และคณะ, 2554) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของก๊าซในบรรยากาศ โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการกระทำของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้อากาศมี

สารพิษเจือปนอยู่ในปริมาณที่สูงกว่าระดับปกติ อันประกอบด้วย ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (Carbon Monoxide) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Sulfur Dioxide) ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน (Oxide of Nitrogen) ก๊าซโอโซน (Ozone) สารประกอบไฮโดรคาร์บอน (Hydrogen compound) สารตะกั่ว (Lead) ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM10) และฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM2.5)

การกระทำของมนุษย์ที่เป็นสาเหตุของมลพิษทางอากาศมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ การเกิดควันไฟและก๊าซพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม การเกิดฝุ่นละอองจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ บริเวณที่กำลังก่อสร้าง โรงงานทำปูนซีเมนต์ โรงงาน โม่หิน โรงงานทอผ้า โรงงานผลิตโซดาไฟ เหมืองแร่ เตาเผาถ่าน โรงคั่วถ่าน เมรุเผาศพ การหมักหมมของสิ่งปฏิกูล ได้แก่ เศษอาหาร และขยะมูลฝอย หรือการเกิดควันไฟจากการเผาป่า เผาไร่เผา และจากบุหรี่ เป็นต้น (ธัญภัค สังฆมานนท์, ม.ป.ป.) ซึ่งจะเห็นว่าแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศแหล่งหนึ่งที่สำคัญ คือ เมรุเผาศพหรือเตาเผาศพ เนื่องจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ทำให้เกิดฝุ่นละออง เขม่าควัน กลิ่นเหม็น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ และก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ รวมทั้งการเผาไหม้วัสดุตกแต่งโลงศพ เช่น พวงหรีด พลาสติค สีทาโลง ซึ่งจะก่อให้เกิดโรหะหนัก เช่น แคนเซอร์ ตะกั่ว ปอด และสารไดออกซินและพีวแรน (ปีชีนิวส์ไทย, 2565)

จากปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาศพดังกล่าว ทำให้มีการร้องเรียนจากประชาชนอยู่เป็นระยะ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับเขม่าควัน และกลิ่นจากการเผาศพ (ไทยพีบีเอส, 2565) เนื่องจากประชาชนได้รับความเดือดร้อนรำคาญ และยังส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและจิตใจของประชาชน ดังนั้น ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนดังกล่าวทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษเห็นสมควรให้ปรับปรุงการกำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในการออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2565 รวมทั้งออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพ พ.ศ. 2565 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจค่าความทึบแสงของเขม่าควันที่ออกมาจากปล่องเตาเผาศพตามมาตรฐานค่าความทึบแสงที่ประกาศกำหนด

เห็นได้ว่า การเผาศพเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาไหม้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้พลังงานเยอะ และยังปล่อยสารพิษต่าง ๆ สู่ชั้นบรรยากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ดังนั้น ในหลายประเทศจึงหันมาคิดค้นและใช้ทางเลือกในการกำจัดศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทางเลือกหนึ่งที่มีการพูดถึงในปัจจุบันเป็นอย่างมาก คือ การนำศพของมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ย ซึ่งประเทศแรกๆ ที่บัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับในการอนุญาตให้จัดการศพด้วยวิธีดังกล่าวได้ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยรัฐแรกที่มีการบัญญัติกฎหมายเรื่องนี้ คือ รัฐวอชิงตัน ตามด้วยรัฐโคโลราโด โอเรกอน เวอร์มอนต์ แคลิฟอร์เนีย และนิวเจอร์ซีย์ที่มีมีการบัญญัติกฎหมายเรื่องดังกล่าวออกมาบังคับใช้เช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศพในรูปแบบนี้อาจได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ในประเทศนี้ (ปีชีนิวส์ไทย, 2566) ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ดังนั้น จากการจัดการศพด้วยวิธีการนำมาทำเป็นปุ๋ยเป็นทางเลือกหนึ่งที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและลดปัญหามลพิษทางอากาศ รวมถึงการก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนได้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ออกมาใช้บังคับกับเรื่องนี้ มีหลักเกณฑ์หรือสาระสำคัญอย่างไร เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าประเทศไทยควรมีการพัฒนากฎหมายในเรื่องนี้หรือไม่ อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักการ และประโยชน์จากการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย
- 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการนำศพมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ย

3. การทบทวนวรรณกรรม

มลพิษทางอากาศ (Air Pollution)

ก) ความหมายของมลพิษทางอากาศ

องค์การอนามัยโลกให้ความหมายคำว่า มลพิษทางอากาศ หมายถึง การปนเปื้อนของอากาศภายในหรือภายนอกอาคารจาก ก๊าซและอนุภาคของแข็งที่ทำให้ลักษณะทางธรรมชาติของอากาศเปลี่ยนแปลงไป โดยสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ โอโซน ผงเขม่าดำ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และออกไซด์ของไนโตรเจน (World Health Organization, n.d.)

กรมควบคุมมลพิษให้ความหมายคำว่า มลพิษทางอากาศ หมายถึง ภาวะของอากาศที่มีสารเจือปนอยู่ในปริมาณที่มากพอและเป็นระยะเวลานานพอที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้ สารดังกล่าวอาจเป็นธาตุหรือสารประกอบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข, 2555: 3)

ศิวพันธุ์ ชูอินทร์ (อ้างถึงใน ศุภนันท์ จิโรโสภณ, 2563) ให้ความหมายว่า มลพิษทางอากาศ คือ ภาวะที่อากาศมีการปนเปื้อนของสารมลพิษทางอากาศตั้งแต่หนึ่งหรือหลายชนิดในปริมาณที่มากพอและระยะเวลาสัมผัสนานเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคน สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมอื่น หรือลดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า มลพิษทางอากาศ หมายถึง สภาพของอากาศภายในหรือภายนอกอาคารที่มีการปนเปื้อนของสารพิษซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ในปริมาณมากและอยู่ในอากาศเป็นเวลานานจนก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้

ข) สาเหตุของมลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ ดังต่อไปนี้ (ธัญภักดิ์ สังฆมานนท์, ม.ป.ป.)

- 1) ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ ซึ่งรถยนต์เป็นแหล่งก่อให้เกิดอากาศเสียมากที่สุด
- 2) ควันไฟ และก๊าซพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงพลังงานที่เกิดจากสารเผาไหม้เชื้อเพลิง เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ
- 3) แหล่งกำเนิดฝุ่นละอองต่าง ๆ ได้แก่ บริเวณที่กำลังก่อสร้าง โรงงานทำปูนซีเมนต์ โรงงานโม่หิน โรงงานทอผ้า โรงงานผลิตโซดาไฟ เหมืองแร่ เตาเผาถ่าน โรงคั่วถ่าน เมรุเผาศพ
- 4) แหล่งหมักหมมของสิ่งปฏิกูล ได้แก่ เศษอาหาร และขยะมูลฝอย
- 5) ควันไฟจากการเผาป่า เผาไร่ และจากบุหรี
- 6) การทดลองอาวุธนิวเคลียร์ ก่อให้เกิดละอองกัมมันตรังสี
- 7) การตรวจและรักษาทางรังสีวิทยา การใช้เรดิโอไอโซโทปที่ขาดมาตรการที่ถูกต้องในการ ป้องกันสภาวะอากาศเสีย
- 8) อากาศเสียที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว ไฟป่า กัมมันตรังสีที่เกิดตามธรรมชาติ ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

ค) ผลกระทบของมลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศก่อให้เกิดผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สารมลพิษทางอากาศสามารถแทรกซึมเข้าสู่ร่างกายทางลมหายใจ และเมื่อมนุษย์ได้รับในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อย ๆ อาจทำให้เกิดโรคร้ายแรง เช่น โรคปอดบวม หลอดลมอักเสบ และหากได้รับสารมลพิษทางอากาศติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปี อาจทำให้เกิดโรคหัวใจ มะเร็งปอด และโรกระบบทางเดินหายใจ รวมถึงยังสามารถก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวต่อระบบเส้นประสาท สมอง ไต ตับ และอวัยวะอื่น ๆ (บริษัท เฮลท์ แอนด์ เอ็นไวเทค จำกัด, ม.ป.ป.)

2) ผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม สารมลพิษประเภทออกไซด์ของไนโตรเจน ออกไซด์ของซัลเฟอร์และโอโซน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพืช เมื่อพืชหายใจสารมลพิษเหล่านี้เข้าไป จะทำให้เนื้อเยื่อของพืชถูกทำลายและชะลอการเจริญเติบโต ซึ่งสารเหล่านี้เป็นพิษกับเนื้อเยื่อปอดของมนุษย์ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ ออกไซด์ของไนโตรเจนเมื่อละลายในน้ำฝนและตกสู่ดิน จะกลายเป็นปุ๋ยของพืช ทำให้พืชเติบโตอย่างรวดเร็วและเกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของดิน ส่งผลให้พืชที่หายากซึ่งสามารถทนภาวะไนโตรเจนต่ำค่อย ๆ สูญพันธุ์และถูกแทนที่ด้วยพืชทั่วไปที่ชอบไนโตรเจน (สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ, 2554: 21)

3) ผลกระทบต่อทัศนวิสัย หมอกควันหรือเขม่าควันดำและควันขาว หรือการมีฟ้าหัลว เกิดมาจากการปล่อยสารแขวนลอยสู่ชั้นบรรยากาศทั้งในรูปของก๊าซ หยดน้ำ และของแข็งขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนวิสัยในการมองเห็นของมนุษย์ อาจมีผลต่อการดำเนินชีวิตหรือการเดินทาง (สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ, 2554: 25) รวมทั้งฝุ่นละอองจะลดความสามารถในการมองเห็น เนื่องจากฝุ่นละอองในบรรยากาศทั้งที่เป็นของแข็งและของเหลวสามารถดูดซับและหักเหแสงได้ ทำให้ทัศนวิสัยในการมองเห็นเสื่อมลง (ณัฐพล แก้วทอง และคณะ, 2563: 23)

4) ผลกระทบต่อภูมิอากาศของโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกโดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศใกล้ผิวโลกและน้ำเพิ่มขึ้น เนื่องจากการสะสมของก๊าซเรือนกระจกในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นตัวการทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นในบรรยากาศ (สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ, 2554: 27-28) ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของมนุษย์คือเชื้อเพลิงฟอสซิล โดยการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์เพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 65 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมด อีกทั้งเชื้อเพลิงฟอสซิลยังเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่สำคัญที่สุด เช่น ไนโตรเจนออกไซด์ ซัลเฟอร์ออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ และอนุภาคฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM) นอกจากนี้ ก๊าซมีเทน ซึ่งส่วนใหญ่ถูกปล่อยมาจากภาคเกษตรกรรมและพลังงาน เป็นก๊าซเรือนกระจกที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรุนแรงเป็นอันดับที่สอง (Abigail Smith, 2565: 15)

ภาวะโลกร้อน (Global Warming)

ภาวะโลกร้อน เกิดจากการที่อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศบนโลกสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็อากาศใกล้ผิวโลกหรือน้ำในมหาสมุทร อันเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่ทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น จนก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤติการณ์โลกร้อนที่เกิดขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน, ม.ป.ป. : 7) ซึ่งภาวะเรือนกระจกเป็นปรากฏการณ์ที่โลกถูกห่อหุ้มด้วยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นองค์ประกอบของบรรยากาศโลก ก๊าซเหล่านี้ดูดคลื่นรังสีความร้อนไว้ในเวลากลางวัน แล้วค่อยๆ แผ่รังสีความร้อนออกมาในเวลากลางคืน ทำให้อุณหภูมิในบรรยากาศโลกไม่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน หากไม่มีก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ จะทำให้อุณหภูมิในตอนกลางวันนั้นร้อนจัดและในตอนกลางคืนนั้นหนาวจัด เป็นผลทำให้ระดับอุณหภูมิพื้นผิวโลกเฉลี่ยสูงขึ้น ซึ่งภาวะเรือนกระจกเป็นการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิความร้อนที่เป็นไปตามกระบวนการธรรมชาติ คือ การที่ชั้นบรรยากาศดูดคลื่นรังสีคลื่นยาวช่วงอินฟราเรดที่แผ่ออกมาจากพื้นผิวโลก แล้วคายพลังงานความร้อนปกคลุมให้ความอบอุ่นแก่โลก ทำให้โลกไม่เย็นจัดในเวลากลางคืน ภาวะเรือนกระจกจึงช่วยรักษา

สภาพสมดุลทางอุณหภูมิไว้ ดังนั้น ภาวะเรือนกระจกจึงเปรียบเสมือนกรอบกระจกที่คอยควบคุมอุณหภูมิและวัฏจักรต่างๆ ให้เป็นไปอย่างสมดุลและเหมาะสมต่อสิ่งมีชีวิตบนผิวโลก แต่ในปัจจุบันมีก๊าซบางชนิดสะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศมากเกินไปจนเกินสมดุล ซึ่งก๊าซเหล่านี้สามารถดูดกลืนรังสีคลื่นยาวช่วงอินฟราเรดและคายพลังงานความร้อนได้ดี พื้นผิวโลกและชั้นบรรยากาศจึงมีอุณหภูมิสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศของโลกและสิ่งมีชีวิตพื้นผิวโลกอย่างมาก (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ มีก๊าซจำนวนมากที่มีคุณสมบัติในการดูดซับคลื่นรังสีความร้อน และถูกจัดอยู่ในกลุ่มก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ เช่น ไอน้ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โอโซน มีเทนและไนตรัสออกไซด์ สารซีเอฟซี เป็นต้น แต่ก๊าซเรือนกระจกที่ถูกกำหนดไว้ในพิธีสารเกียวโตซึ่งเป็นพิธีสารที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีเพียง 6 ชนิด คือ คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์ ไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน เปอร์ฟลูออโรคาร์บอน และซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน, ม.ป.ป.)

สำหรับการแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน สามารถปฏิบัติได้ 3 แนวทาง ดังนี้ (มนนภา เทพสุด, 2563: 7).

1. การลดอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกสู่ชั้นบรรยากาศ โดยลดการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานทดแทนที่ปราศจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เช่น พลังงานน้ำ พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

2. การกำจัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกจากชั้นบรรยากาศ โดยร่วมกันเพิ่มพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากชั้นบรรยากาศ

3. การกำจัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกปล่อยออกจากแหล่งผลิต โดยการเปลี่ยนรูปก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้อยู่ในรูปสารประกอบอื่นด้วยกระบวนการทางชีวภาพ เช่น การใช้จุลสาหร่าย หรือด้วยกระบวนการทางเคมี เช่น การเปลี่ยนรูปก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้เป็นสารของแข็งคาร์บอนเนต หรือไบคาร์บอนเนตซึ่งมีความคงทนมากกว่า

สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society)

จากการคาดการณ์ว่า ปี ค.ศ. 2050 จะมีประชากรกว่า 6,200 ล้านคน เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองมากขึ้น หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของประชากรโลกทั้งหมด ซึ่งจะทำให้มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงขึ้นถึงร้อยละ 70 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมด หากไม่มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปล่อยก๊าซดังกล่าว เมื่อถึงเวลานั้นแล้วภาวะโลกร้อนก็จะยิ่งทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อประชากรในเมืองได้รับความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ดังนั้น การมุ่งสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำจึงเป็นทางออกหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหามาตรฐานโลกร้อนและลดความรุนแรงลงได้ โดยทุกคนและทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือลดการปล่อยคาร์บอนในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง พร้อมกับสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข (นุสรรา จริยะสกุลโรจน์, 2566)

การประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งที่ 21 หรือ Conference of the Parties ครั้งที่ 21 (COP21) เป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาคีสมาชิกที่จะมาแทนที่พิธีสารเกียวโต โดยสาระสำคัญของการประชุมคือ การลดก๊าซเรือนกระจกเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายในการลดอุณหภูมิโลกลงให้ได้ 2 องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับยุคก่อนพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาสังคมให้ไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในภาคีสมาชิกที่ได้ลงนามให้ความร่วมมือดังกล่าว และแสดงเจตจำนงในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในประเทศลงร้อยละ 20-25 จากปี ค.ศ. 2009 ภายในปี ค.ศ. 2030 (ไกรชาติ ตันตระการอาภา และคณะ, 2559: 109) ซึ่งพันธกรณีดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยมีแนวคิดและนโยบายภายในประเทศเพื่อมุ่งพัฒนาให้เกิดสังคมคาร์บอนต่ำ ซึ่งเห็นได้จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสังคมคาร์บอนต่ำด้วยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ รวมทั้งใน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) กำหนดหมุดหมายการพัฒนาในหมุดหมายที่ 10 ไว้ว่า ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ซึ่งมีเป้าหมายหนึ่งในการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกหลังปี 2015 ที่ได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติรวมถึงประเทศไทย โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ซึ่งเป้าหมายที่ 13 เรื่องปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ

รูปแบบการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Thiraphon Singlor, ม.ป.ป.)

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนและการดำเนินการต่าง ๆ ที่คำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมได้สะท้อนผ่านการจัดการศพทำให้เกิดทางเลือกในการจัดการศพที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ซึ่งปกติการจัดการศพจะนิยมใช้สองวิธี คือ การฝัง และการเผา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือการนับถือศาสนาของครอบครัวผู้เสียชีวิตเป็นสำคัญ ซึ่งกรมศิลปากรเคยเรียบเรียงหนังสือเรื่อง ประเพณีทำศพที่กล่าวถึงขั้นตอนการทำศพตามประเพณีของไทยไว้เริ่มตั้งแต่การบอกหนทาง การอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การมัดศพ โลงและการเบิกโลง เครื่องประกอบโลง การตั้งศพ การนำศพออกจากบ้าน การเผาศพ ข้างขึ้นเผาคู่ข้างแรมเผาคู่ การเดินสามหาบ การแปรรูปและเก็บอัฐิ (กรมศิลปากร, 2517: 1-18) อย่างไรก็ตาม พบว่าการจัดการศพทั้งสองวิธีก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การฝัง จะมีการใช้สารเคมีต้องศพเพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งสารเคมีอาจถูกดูดซึมเป็นมลพิษต่อธรรมชาติ ร่างเนาเปื่อยในสภาพที่ขาดออกซิเจนจะมีการปล่อยก๊าซมีเทน ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกอันส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนได้ ส่วนการเผาก็จะมีการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลที่ส่งผลเสียต่อคุณภาพอากาศ ซึ่งมลพิษที่เกิดขึ้นจากเตาเผาศพมาจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ฝุ่นละออง เขม่าควัน ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ ไนโตรเจนไดออกไซด์ และมาจากการเผาไหม้วัสดุตกแต่งโลงศพ เช่น พวงหรีด พลาสติก สีทาโลง

ดังนั้น จึงมีแนวคิดและรูปแบบในการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการศพสีเขียวเกิดขึ้น เพื่อลดการก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งในการรักษาสภาพแวดล้อมของโลกได้ โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การฝังสีเขียว (Green Burial) ในที่ที่สามารถให้ต้นไม้เติบโตเหนือหรือบริเวณหลุมฝังศพ หรือใช้โลงศพรักษ์โลก (Capsula Mundi) เป็นโลงศพทรงไข่ ซึ่งเป็นโอเตียของสองนักออกแบบ แอนนา ชิเทลลี (Anna Citelli) และ ราอูล เบรทเซล (Raoul Bretzel) โดยทำจากวัสดุที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ ด้านบนจะฝังเมล็ดพันธุ์พืชที่สามารถเลือกชนิดต้นไม้ได้ หลังจากฝังลงดินตามตำแหน่ง เมล็ดพันธุ์ก็พร้อมเจริญเติบโตเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ส่วนร่างกายที่ถูกฝังไว้ในแคปซูลก็จะย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ย หรือการทำโลงศพจากเห็ด เชื้อรา และแบคทีเรียเพื่อให้สามารถย่อยสลายศพได้เร็วขึ้น จากเดิมที่การฝังอาจใช้เวลาย่อยสลายภายในระยะเวลา 10 ปี โดยผลิตขึ้นจากเส้นใยของเห็ดที่ช่วยเร่งการย่อยสลายร่างกายให้กลายเป็นสารอาหารในดินให้แก่ต้นไม้ได้ในระยะเวลา 6 สัปดาห์ และหมดไปใน 2-3 ปี

2. การเผาสีเขียว (Green Cremation) หรือเป็นที่รู้จักในชื่อ Bio-cremation, Aqua-cremation /Aquamation, Water-based cremation และ Resomation เป็นกระบวนการอัลคาไลน์ไฮโดรไลซิสโดยการนำศพใส่ในโลงเหล็กสแตนเลสที่เต็มไปด้วยสารละลายน้ำ (95%) และอัลคาไลน์ (5% - โพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ หรือ โซเดียมไฮดรอกไซด์) ในอุณหภูมิที่ 150°C (350°F) สารละลายนี้จะไหลเวียนไปตามร่างกายเพื่อให้เกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน (Oxidation) อย่างรวดเร็ว ละลายเหลือเป็นชิ้นส่วนกระดูกและผงขาวภายในระยะเวลา 20 ชั่วโมง จากนั้นจึงสามารถนำส่วนที่เหลือไปใส่ในโกศหรือนำกลับคืนสู่ธรรมชาติ วิธีการนี้เป็นการลดการใช้เชื้อเพลิงจากวิธีการเผาดั้งเดิม มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศที่น้อยลงมาก และไม่มีสารปนเปื้อนของสารเคมี ซึ่งวิธีนี้ผ่านการรับรองโดยองค์การอนามัยโลกแล้วว่าไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน และเป็นวิธีหนึ่งที่ประเทศแถบตะวันตกที่มีกฎหมายอนุญาตแล้วนิยมใช้กัน

3. การย่อยสลายร่างกายมนุษย์ (Human Composting) หรือชื่อทางการ Natural Organic Reduction (การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ) เป็นวิธีการจัดการศพที่ต้องการลดการใช้พื้นที่ดินจากการฝัง และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเผาเป็นการย่อยสลายร่างกายมนุษย์ให้กลายเป็นปุ๋ยที่อุดมด้วยแมกนีเซียม แคลเซียม และฟอสฟอรัสสำหรับการบำรุงดินตามธรรมชาติ วิธีการจัดการศพแบบนี้เป็นการเปลี่ยนร่างผู้เสียชีวิตให้กลายเป็นดิน หรือปุ๋ยมนุษย์ ปริมาณ 1 ลูกบาศก์เมตร ภายใน 30 วัน โดยนำศพใส่ในที่เก็บเฉพาะซึ่งเป็นช่องรูปทรงกระบอกทำจากเหล็กที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ แล้วกลบด้วยเศษไม้ชิ้นเล็กๆ พีชอัลฟา (Alfalfa) หรือพีชตระกูลถั่ว และฟาง โดยขั้นตอนกลบจะต้องไม่ทำให้แน่นจนเกินไป เพื่อให้ออกซิเจนผ่านได้สะดวกซึ่งช่วยให้การย่อยสลายเป็นไปด้วยดี มีการควบคุมระดับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจน ออกซิเจน ความร้อน และความชื้นในช่องเก็บศพเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเติบโตของจุลินทรีย์และแบคทีเรีย วิธีการนี้ใช้พลังงานเพียง 1 ใน 8 ของการทำศพแบบธรรมดา และยังคงลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศได้มากถึง 1 เมตริกตันด้วย

4. การกลับคืนสู่ผืนน้ำ เป็นวิธีการจัดการศพที่เป็นส่วนหนึ่งของปะการังเทียมในท้องทะเล กล่าวคือ นำชิ้นส่วนกระดูกทำเป็นส่วนหนึ่งของโครงร่างปะการังเทียมที่จะนำไปวางไว้ใต้ท้องทะเล เป็นสิ่งแวดล้อมและแหล่งที่อยู่อาศัย (ใหม่) ของสิ่งมีชีวิตใต้น้ำ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งศึกษาจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ดัชนีบทกวีรวม รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการนำศพมนุษย์มาทำปุ๋ย โดยนำข้อมูลจากเอกสารที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ว่าการมีมาตรการทางกฎหมายเพื่ออนุญาตให้นำมาศพมาทำปุ๋ยได้ก่อให้เกิดผลอย่างไร และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่าการจัดการศพเป็นเรื่องหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เช่น มลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาไหม้ และให้ความสนใจกับการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยประชาชนเริ่มใช้วิธีการจัดการศพแบบย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ (Natural Organic Reduction) หรือการนำศพมาทำเป็นปุ๋ยหรือดิน (Human Composting) แทนวิธีการฝังหรือการเผาแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง กล่าวคือ เป็นวิธีการที่ช่วยลดการใช้พื้นที่ในการฝังหรือทำสุสาน ใช้พลังงานน้อยกว่าวิธีการดั้งเดิม ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ ลดการปนเปื้อนของสารเคมีในดินจากการนำศพที่มีการดองด้วยสารเคมีไปฝังดิน รวมถึงเป็นวิธีการที่เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการน้อยกว่าวิธีการฝังหรือการเผาที่ใช้มาแต่เดิม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในรัฐวอชิงตัน และรัฐโคโลราโด เนื่องจากเป็นสองรัฐแรกที่บัญญัติกฎหมายรับรองเรื่องดังกล่าว และมีการผู้ให้บริการย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติหรือการนำศพมาทำเป็นปุ๋ยแล้ว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กฎหมายของรัฐวอชิงตัน (Washington State Legislature, 2562)

รัฐสภาของรัฐวอชิงตันได้รับรอง Senate Bill 5001 ซึ่งเป็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับศพมนุษย์ การเผาด้วยกระบวนการอัลคาไลน์ไฮโดรไลซิส และการย่อยสลายร่างมนุษย์ตามธรรมชาติ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 ร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายฉบับปรับปรุงของรัฐวอชิงตัน (Revised Code of Washington (RCW)) โดยมีสาระสำคัญ คือ มีการให้นิยามคำว่า “ศพมนุษย์” หรือ “ศพ” หมายถึง ร่างของบุคคลที่เสียชีวิต หรือศพที่ผ่านกระบวนการเผาศพ กระบวนการไฮโดรไลซิส หรือการย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ และหมายความรวมถึงร่างในทุกขั้นตอนของการย่อยสลาย คำว่า “การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ” หมายถึง การแปลงศพมนุษย์เป็นดินในลักษณะที่ใช้กระบวนการควบคุมและการเร่ง

กรณีทีบุคคลใดจะจัดตั้งสถานที่สำหรับเผาศพ ทำการไฮโดรไลซิส หรือย่อยสลายอินทรีย์ของศพตามธรรมชาติ หรือบุคคลใดจะดำเนินการเผาศพ ทำการไฮโดรไลซิส หรือย่อยสลายอินทรีย์ของศพตามธรรมชาติ ต้องได้รับใบอนุญาตหรือได้รับการรับรองตามกฎหมายก่อน โดยบุคคลที่รับผิดชอบสถานที่ใดๆ ที่มีการจัดการศพขั้นสุดท้ายต้องเก็บบันทึกการจัดการศพทั้งหมดในสถานที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของบุคคลนั้นในแต่ละกรณี โดยระบุชื่อของผู้เสียชีวิต วันที่จัดการศพขั้นสุดท้าย รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของสถานที่จัดการศพด้วย ทั้งนี้ บุคคลทุกคนต้องดำเนินการจัดการศพในสถานที่ที่กฎหมายกำหนด หรือในสุสาน หรืออาคารที่อุทิศไว้เพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนาโดยเฉพาะ หากฝ่าฝืนถือว่ามีความผิดหลายโทษ

สำหรับสิทธิในการควบคุมการจัดการศพ เป็นสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะจัดการศพของตนเองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลอื่น ด้วยการเขียนเอกสารขึ้นมาเพื่อแสดงความประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับสถานที่หรือวิธีการจัดการศพซึ่งลงนามไว้ต่อหน้าพยาน โดยค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลเพื่อการเตรียมการ การดูแล และการจัดการศพจะเป็นความรับผิดชอบของญาติผู้เสียชีวิต ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกองมรดกของผู้เสียชีวิตด้วย

ทั้งนี้ บุคคลที่มีอำนาจในการจัดการศพมนุษย์ไม่สามารถดำเนินการหรือทำให้เกิดการดำเนินการจัดการศพมนุษย์ขั้นสุดท้ายมากกว่าหนึ่งศพในแต่ละครั้ง เว้นแต่มีการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลซึ่งมีอำนาจควบคุมการจัดการศพ เช่น ผู้จัดการศพ คู่สมรส บุตร ภายหลังจากที่มีการเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วนเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการ

นอกจากนี้ บุคคลใดจะ ทำให้เกิดการจ่าย หรือเสนอที่จะจ่ายค่าหมายหน้า เงินโบนัส ให้ส่วนลดหรือสิ่งของมีค่าแก่บุคคลบริษัท หรือองค์กรอื่นใด ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อการแนะนำหรือก่อให้เกิดการจัดการศพมนุษย์ในสถานที่เผา หรือสถานที่ย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ หรือสุสาน ถือว่ามีความผิดหลายโทษ ซึ่งการฝ่าฝืนแต่ละครั้งถือเป็นการกระทำที่แยกออกจากกัน และบุคคลใดที่ทำการฝัง จัดการศพด้วยกระบวนการไฮโดรไลซิส หรือการย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ หรือดำเนินการจัดการศพมนุษย์ที่เสียชีวิตหรือถูกพบในรัฐอูชิงตันโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องถิ่นของเขตที่การเสียชีวิตเกิดขึ้นหรือที่ศพมนุษย์ถูกพบ ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย รวมถึงบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบสถานที่ที่มีการฝังศพ การเผา การไฮโดรไลซิส การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ หรือการจัดการศพขั้นสุดท้ายในสถานที่นั้นโดยไม่มีใบอนุญาตก็ถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเช่นกัน

กฎหมายของรัฐโคโลราโด (Colorado General Assembly, 2564)

รัฐสภาของรัฐโคโลราโดได้รับรอง Senate Bill 21-006 ซึ่งเป็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงศพมนุษย์ให้เป็นแร่ธาตุตามธรรมชาติ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2564 ร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในรัฐบัญญัติฉบับปรับปรุงของรัฐโคโลราโด (Colorado Revised Statutes (C.R.S.)) โดยมีสาระสำคัญ คือ มีการกำหนดนิยามคำว่า “การจัดการขั้นสุดท้าย” หมายถึง การจัดการศพมนุษย์โดยการฝัง การเผา การย่อยสลายตามธรรมชาติ หรือการเคลื่อนย้ายออกจากรัฐ คำว่า “การย่อยสลายตามธรรมชาติ” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงศพมนุษย์เป็นดินในภาชนะบรรจุด้วยกระบวนการเร่ง ซึ่งบุคคลอาจใช้วิธีการย่อยสลายศพตามธรรมชาติในการจัดการขั้นสุดท้ายได้ โดยสามารถจัดทำหนังสือล่วงหน้าเพื่อประกาศเกี่ยวกับการจัดการขั้นสุดท้ายของตนเองตามแบบฟอร์มที่ C.R.S. กำหนด โดยให้ระบุการจัดการศพขั้นสุดท้ายเพียงข้อเดียวที่ตนเองประสงค์ เช่น ให้มีการฝังที่ใด การจัดการศพที่เผาแล้วอย่างไร ให้มีการฝังไว้ที่สุสานใด หรือการจัดการศพที่มีการย่อยสลายตามธรรมชาติแล้วอย่างไร หรือการจัดการศพด้วยวิธีอื่นๆ โดยมีภาระระบุชื่อบุคคลที่ประสงค์จะให้เป็นผู้จัดการศพและงานศพ นอกจากนี้ ยังมีการให้ระบุถึงลักษณะการจัดการงานศพและงานรำลึกที่ต้องการด้วย โดยหนังสือที่ทำการประกาศไว้ล่วงหน้าสามารถยกเลิกหรือแก้ไขได้ตลอดเวลา ซึ่งบุคคลใดที่ได้ปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้เสียชีวิตที่ระบุไว้ตามหนังสือที่ประกาศไว้สามารถเรียกร้องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศพจากกองมรดกของผู้เสียชีวิตได้อีก ในแบบฟอร์มที่กำหนดยังมีรายการที่กำหนดไว้เป็นทางเลือกสำหรับบุคคลที่ประสงค์จะบริจาคอวัยวะและเนื้อเยื่อด้วย โดยระบุอวัยวะหรือเนื้อเยื่อที่ต้องการบริจาคทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

การจัดการศพขั้นสุดท้ายตามประเพณีหรือพิธีกรรมทางศาสนาใด ๆ ได้รับความคุ้มครองให้ดำเนินการได้อย่างเสรีตามสมควร โดยบุคคลที่นับถือศาสนาต่าง ๆ และบริวารสามารถจัดงานรำลึก ดูแล เตรียมการ และจัดเตรียมเพื่อจัดการขั้นสุดท้ายแก่ศพของบุคคลที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้ หากศพมนุษย์ถูกแช่เย็น แช่แข็ง ดอง ฝัง หรือเผา ภายใน 7 วัน หลังการเสียชีวิต หรือเริ่มกระบวนการย่อยสลายศพตามธรรมชาติภายใน 7 วัน หลังการเสียชีวิต

ถ้าศพมนุษย์ถูกแช่เย็นหรือดองไว้ ต้องมีการฝัง แช่แข็ง หรือเผาภายใน 30 วัน หลังการเสียชีวิต หรือต้องเริ่มกระบวนการย่อยสลายศพตามธรรมชาติภายใน 30 วัน หลังการเสียชีวิต เว้นแต่เจ้าหน้าที่ชั้นสุตฺรศพจะอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรหากผู้ร้องขอแสดงให้เห็นว่าความล่าช้าที่เกิดขึ้น เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมและคาดหมายได้ หรือเกิดจากการสืบสวนทางอาญา

สำหรับสถานที่จัดงานศพด้วยการฝัง การเผา หรือการย่อยสลายศพตามธรรมชาติต้องได้รับการจดทะเบียนจากหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐโคโลราโด (The Department of Regulatory Agencies :DORA) ก่อน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลรัฐโคโลราโดที่รับผิดชอบด้านการออกใบอนุญาตวิชาชีพ การจดทะเบียนสำหรับวิชาชีพและธุรกิจต่าง ๆ การคุ้มครองผู้บริโภค และการนำกฎระเบียบไปใช้ในอุตสาหกรรมของรัฐโคโลราโด

C.R.S. ยังกำหนดให้มีรางวัลสิทธิเรียกร้องในค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการศพขั้นสุดท้ายและงานศพที่สมเหตุสมผลจากกองมรดกได้ โดยค่าใช้จ่ายนี้เป็นหนี้บุริมสิทธิที่ผู้จัดการมรดกต้องจัดสรรใช้หนี้ให้ก่อนตามลำดับที่ระบุไว้ในกฎหมายเป็นลำดับที่ 3 จากกองมรดก และมีการกำหนดลักษณะการกระทำที่ผิดกฎหมายไว้ เช่น การขายหรือเสนอขายดินที่ได้มาจากการย่อยสลายศพตามธรรมชาติของศพมนุษย์แก่บุคคลอื่น การผสมดินที่ได้มาจากการย่อยสลายศพตามธรรมชาติของศพมนุษย์มากกว่าหนึ่งคน โดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่มีสิทธิในการจัดการศพขั้นสุดท้าย การผสมศพมนุษย์มากกว่าหนึ่งคนในภาชนะบรรจุสำหรับกระบวนการย่อยสลายศพตามธรรมชาติเพื่อให้ได้มาซึ่งดิน โดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่มีสิทธิในการจัดการศพขั้นสุดท้าย การใช้ดินที่ได้มาจากการย่อยสลายศพตามธรรมชาติของศพมนุษย์ในการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคของมนุษย์ การดองศพ การย่อยสลายศพตามธรรมชาติ หรือการเผาศพ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากบุคคลที่มีสิทธิในการจัดการศพขั้นสุดท้าย เว้นแต่เป็นกรณีสถานที่จัดงานศพต้องดองศพ แช่เย็น เผา หรือฝังศพมนุษย์ภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากได้ดูแลศพนั้น

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการนำศพมาทำเป็นปุ๋ยหรือการย่อยสลายร่างมนุษย์ไว้เป็นการเฉพาะ จากการศึกษาพบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพในปัจจุบัน ได้แก่ 1. พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ที่จัดตั้งและดำเนินการต่าง ๆ ในสุสานและฌาปนสถานจะต้องขอรับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อน และการเก็บ ฝัง หรือเผาศพต้องดำเนินการในสุสานและฌาปนสถานที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษตามกฎหมาย 2. ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2565 3. ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดมาตรฐานค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพ พ.ศ. 2565 ซึ่งประกาศทั้งสองฉบับมีขึ้นเพราะต้องการควบคุมการปล่อยอากาศเสียและเขม่าควันจากเตาเผาศพให้อยู่ในมาตรฐานที่กำหนดเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน และ 4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้บุคคลสามารถแสดงเจตนาโดยการทำพินัยกรรม เพื่อกำหนดการเสียชีวิตในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง รวมทั้งกำหนดการในเรื่องอื่น ๆ ที่จะให้เกิดผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนถึงแก่ความตายได้ เช่น กำหนดการจัดการศพ การจัดการศพ โดยบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศพของผู้ตาย คือ ผู้จัดการมรดกซึ่งผู้ตายได้ตั้งไว้ เว้นแต่ผู้ตายได้ตั้งบุคคลอื่นให้เป็นผู้จัดการศพโดยเฉพาะ แต่ถ้าผู้ตายมิได้ตั้งผู้จัดการมรดกหรือบุคคลใดให้เป็นผู้จัดการศพไว้ หรือทายาทมิได้มอบหมายตั้งให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการศพ ผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศพคือ บุคคลผู้ได้รับทรัพย์มรดกโดยพินัยกรรมหรือโดยสิทธิโดยธรรมเป็นจำนวนมากที่สุด ตามมาตรา 1646 และมาตรา 1649 ทั้งนี้ เมื่อมีการจัดการศพผู้ตายแล้วมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเนื่องจากการ

ดำเนินการดังกล่าว ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ถือเป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิตามมาตรา 1650 ประกอบกับมาตรา 253 (2) ซึ่งก็คือ ค่าปลงศพ ผู้ที่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดการศพของผู้ตายไปในจำนวนตามสมควร สามารถเรียกร้องจากกองมรดกของผู้ตายได้ตามมาตรา 1739 (2) โดยเรียกร้องจากทายาทที่ได้รับมรดกของผู้ตายให้รับผิดชอบ ซึ่งทายาทจะรับผิดชอบไม่เกินกว่าทรัพย์มรดกที่แต่ละคนได้รับ มา ตามมาตรา 1601

6. อภิปรายผล

การจัดการศพเป็นเรื่องหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการดำเนินการที่เป็นมิตรแก่สิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยปัจจุบันมีวิธีการจัดการศพด้วยการนำมาทำเป็นปุ๋ยหรือการย่อยสลายตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยลดการใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลงอย่างมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาเลือกใช้วิธีการจัดการศพด้วยวิธีดังกล่าว โดยมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อรองรับการจัดการศพด้วยวิธีนี้ในรัฐต่าง ๆ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำศพมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ยหรือการย่อยสลายตามธรรมชาติของรัฐวอชิงตัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายฉบับปรับปรุงของรัฐวอชิงตัน (Revised Code of Washington : RCW) และรัฐโคโลราโด ได้แก่ รัฐบัญญัติฉบับปรับปรุงของรัฐโคโลราโด (Colorado Revised Statutes : C.R.S.) แล้ว ได้สรุปประเด็นสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทย ดังนี้

คำนิยามสำคัญ

กฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดให้คำนิยามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพด้วยวิธีการย่อยสลายตามธรรมชาติ โดยกฎหมายของรัฐวอชิงตันกำหนดขอบเขตของคำว่า “ศพมนุษย์” ที่หมายความรวมถึงศพที่ผ่านกระบวนการย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของรัฐโคโลราโดที่นิยามคำว่า “การจัดการขั้นสุดท้าย” ที่หมายถึงการจัดการศพมนุษย์ด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมถึงการจัดการศพด้วยกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ และเป็นการขยายขอบเขตคำว่า ศพ หรือการจัดการศพที่แตกต่างไปจากวิธีการในอดีตที่ผ่านมา เพื่อรองรับวิธีการจัดการศพที่เปลี่ยนแปลงไปและทำให้เกิดทางเลือกแก่ประชาชนในการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทย พบว่าเคยมีการนิยามคำว่า “ศพ” ไว้ในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499 มาตรา 4 (11) หมายถึง ร่างกายของคนตาย และมาตรา 4 (9) “คนตาย” หมายถึง คนที่สิ้นชีวิต จึงสรุปได้ว่า ศพ หมายถึง ร่างกายของผู้ที่เสียชีวิต ซึ่งเป็นการให้คำนิยามในลักษณะภาพรวมหรือภาพกว้าง โดยไม่ได้ระบุชัดว่ารวมถึงกรณีที่ศพผ่านกระบวนการจัดการศพด้วยวิธีต่าง ๆ หรือไม่ แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งไม่มีการให้คำนิยามคำว่า “ศพ” ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ปัจจุบัน คำว่า “ศพ” ตามกฎหมายของประเทศไทย จึงยังไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าหมายรวมถึงกรณีที่ศพผ่านกระบวนการจัดการศพในรูปแบบใดบ้าง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกาข้างต้น

การแสดงเจตนาล่วงหน้าในการจัดการศพ

กฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดมีหลักการเหมือนกันที่กำหนดให้บุคคลสามารถแสดงเจตนาล่วงหน้าไว้เกี่ยวกับวิธีการจัดการศพที่ตนเองต้องการซึ่งอาจเป็นการฝัง การเผา หรือการย่อยสลายตามธรรมชาติก็ได้ โดยการจัดทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร แต่กฎหมายของรัฐโคโลราโดจะมีความชัดเจนกว่า เนื่องจากมีการกำหนดแบบฟอร์มตามกฎหมายขึ้นมา โดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการศพไว้อย่างครบถ้วน และมีกรณีให้เลือกว่าจะบริจาคร่างกายหรือเนื้อเยื่อหรือไม่รวมอยู่ในแบบฟอร์มเดียวกัน ซึ่งสร้างความสะดวกและเกิดความชัดเจนแก่ประชาชนในการนำไปใช้

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย บุคคลสามารถทำพินัยกรรมไว้ล่วงหน้าเพื่อกำหนดเรื่องทรัพย์สินหรือเรื่องอื่น ๆ ที่ต้องการให้มีผลทางกฎหมายเมื่อตนเสียชีวิตแล้วก็ได้ ตามมาตรา 1646 ดังนั้น บุคคลก็สามารถที่จะทำพินัยกรรมกำหนดการจัดการศพไว้ล่วงหน้าได้ ซึ่งอาจเป็นการกำหนดวิธีการจัดงานศพ รูปแบบการจัดการศพ เช่น การเผา การฝัง หรือแม้แต่วิธีการย่อยสลายตามธรรมชาติได้ตามมาตรานี้ ซึ่งสามารถปรับใช้ได้ทำนองเดียวกันกับหลักกฎหมายของสองรัฐข้างต้น

ระยะเวลาในการดำเนินการจัดการศพ

กฎหมายของรัฐวอชิงตันไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการจัดการศพไว้อย่างชัดเจน แต่ให้มีการจัดการศพภายในระยะเวลาที่เหมาะสมภายหลังจากการเสียชีวิต ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลผู้มีสิทธิในการจัดการศพของผู้เสียชีวิตที่จะเลือกดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสมของแต่ละครอบครัว ในขณะที่กฎหมายของรัฐโคโลราโดมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการจัดการศพไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องมีการดำเนินการในระยะเวลาเท่าใด กฎหมายของรัฐโคโลราโดจึงมีความชัดเจนในเรื่องของระยะเวลาดำเนินการจัดการศพภายในรัฐซึ่งมีระบบระเบียบและมีกรอบเวลาให้ประชาชนต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม กฎหมายของรัฐวอชิงตันที่เปิดโอกาสให้ดำเนินการจัดการศพได้ในระยะเวลาที่เหมาะสมก็จะมีคามยืดหยุ่นในทางปฏิบัติมากกว่า เนื่องจากบางครอบครัวอาจมีเหตุผลความจำเป็นหรือมีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการศพได้ในระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายของประเทศไทย ไม่พบว่ามีการกำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการจัดการศพ ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวว่าจะดำเนินการอย่างไร ภายใต้ธรรมเนียมประเพณีหรือความเชื่อของแต่ละศาสนา จะกำหนดไว้แต่เพียงเวลาในการแจ้งการตายตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 การดำเนินการจัดการศพของประเทศไทยจึงคล้ายคลึงกับหลักกฎหมายของรัฐวอชิงตันข้างต้น

การขออนุญาตในการดำเนินการจัดการศพ

กฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดมีหลักการที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับสถานที่ที่จะดำเนินการจัดการศพต้องเป็นสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตหรือมีการจดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐก่อน เพื่อเป็นการควบคุมและตรวจสอบคุณสมบัติว่าเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และการดำเนินการจัดการศพ ต้องมีการจัดทำบันทึกไว้ด้วยว่าจัดการศพขั้นสุดท้ายที่ใด วันที่เท่าใด รวมถึงชื่อของผู้เสียชีวิต เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบในภายหลัง ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยในพระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528 มีหลักการที่สอดคล้องกับกฎหมายของทั้งสองรัฐ เนื่องจากการจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อน และเมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งแล้ว ก่อนจะดำเนินการในสุสานหรือฌาปนสถานนั้นก็จะต้องได้รับอนุญาตให้ดำเนินการจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้วย

หนี้ที่เกิดจากการจัดการศพ

กฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโด ได้กำหนดให้ค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลในการจัดการศพและงานศพของผู้เสียชีวิตเป็นหนี้ที่สามารถเรียกร้องจากกองมรดกของผู้เสียชีวิตได้ โดยในรัฐโคโลราโดได้กำหนดให้หนี้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการศพและงานศพเป็นหนี้บุริมสิทธิในกองมรดกลำดับที่ 3 ซึ่งผู้จัดการมรดกจะต้องจัดสรรใช้หนี้ให้ก่อนหนี้สามัญหรือหนี้ธรรมดาทั่วไป เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่ามีหลักการที่กำหนดให้ค่าปลงศพ หรือค่าใช้จ่ายในการจัดการศพของผู้เสียชีวิต เป็นหนี้บุริมสิทธิที่จะเรียกร้องจากกองมรดกของผู้เสียชีวิตได้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายของรัฐโคโลราโด

การกระทำความผิดตามกฎหมาย

กฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดมีการกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้ เพื่อเป็นการกำหนดลักษณะการกระทำที่ห้ามกระทำการ หรือเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศพที่ดี เพื่อให้การดำเนินการจัดการศพเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเหมาะสม ไม่กระทบกระเทือนหรือละเมิดสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประชาชนในสังคม เช่น การไม่ให้

ดำเนินการย่อยสลายศพมนุษย์ตามธรรมชาติมากกว่า 1 คน ในภาวะบรรจุดเดียวกัน การห้ามใช้ดินที่ได้มาจากการย่อยสลายตามธรรมชาติมาเพาะปลูกเพื่อให้ประชาชนบริโภค หรือการห้ามขายดินที่ได้มาจากการย่อยสลายตามธรรมชาติแก่บุคคลอื่น ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มียกเว้นที่กําหนดโทษเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

กล่าวโดยสรุปคือ รัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อรองรับและเป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการจัดการศพด้วยวิธีการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย หรือการย่อยสลายตามธรรมชาติได้ ด้วยความประสงค์หรือเจตนาของตนเอง มีการควบคุมตรวจสอบผู้ที่ดำเนินการจัดการศพด้วยวิธีดังกล่าวผ่านการขออนุญาตหรือการจดทะเบียน รวมทั้งมีการกำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิด เพื่อให้การจัดการศพด้วยวิธีการย่อยสลายตามธรรมชาติเป็นไปด้วยความเหมาะสม ซึ่งประเทศไทยยังไม่มียกเว้นที่กําหนดโทษเกี่ยวกับวิธีการจัดการศพด้วยวิธีการย่อยสลายตามธรรมชาติไว้โดยตรง อาจมีเพียงบทบัญญัติในกฎหมายบางฉบับที่นำมาปรับใช้ได้ เช่น การแสดงเจตนาล่วงหน้าในการทำนิตยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อกำหนดวิธีการจัดการศพตามที่ผู้ทำนิตยกรรมประสงค์ แต่ก็ยังไม่มียกเว้นที่ชัดเจนเหมือนกฎหมายของรัฐโคโลราโด อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยยังไม่มีการจัดการศพด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเหมือนสหรัฐอเมริกา แต่ประเทศไทยก็มีความพยายามที่จะลดหรือบรรเทาปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นจากเผาศพซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยการออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2565 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดมาตรฐานค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพ พ.ศ. 2565 เพื่อควบคุมการปล่อยควันพิษที่ออกมาจากเตาเผาศพ แต่ในระยะยาวการกำหนดมาตรการเหล่านี้คงไม่สามารถแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ หรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

7. ข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำศพมาทำเป็นปุ๋ย หรือการย่อยสลายตามธรรมชาติของประเทศไทยแล้ว มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งวิธีการนำศพมาทำเป็นปุ๋ยหรือการย่อยสลายศพตามธรรมชาติถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจในการช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ อันส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ ภาวะโลกร้อนลดลงได้ ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่ช่วยให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ อันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยด้วย

2. ในอนาคตหากประเทศไทยมีการกำหนดให้สามารถจัดการศพด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ หรือการนำศพมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ยได้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งการจัดการศพด้วยวิธีนี้สามารถกำหนดขึ้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับประชาชน นอกเหนือจากการเผาศพ หรือการฝังศพตามวิธีการดั้งเดิม

3. หากมีการจัดการศพด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ หรือนำศพมนุษย์มาทำเป็นปุ๋ย ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายใหม่ เพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าว โดยกำหนดขอบเขตค่านิยมให้ครอบคลุมถึงวิธีการจัดการศพทั้งหมด กำหนดแบบฟอร์มในการแสดงเจตนาเพื่อกำหนดวิธีการจัดการศพที่ชัดเจน กำหนดเงื่อนไขในการดำเนินการต้องผ่านการขออนุญาตหรือจดทะเบียนก่อน รวมทั้งกำหนดลักษณะการกระทำที่ต้องห้ามหรือผิดกฎหมาย ดังเช่นกฎหมายของรัฐวอชิงตันและรัฐโคโลราโดของประเทศสหรัฐอเมริกา

รายการอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *ชุดองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ*. โอโทะ เพรส.
- กรมศิลปากร. (1 กันยายน 2566). *ประเพณีทำศพ*. <https://finearts.go.th/chonburilibrary/view/6808>-ประเพณีทำศพ
- ไกรชาติ ตันตระการอาภา วิธิตา พัฒนอิสรานุกูล และวิชญ์พงศ์ เกียรติช่วย. (2559). บทบาทของประเทศไทยกับ COP21: การปรับตัวของภาคประชาสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้* 4(1), 109-124. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalartsjournal/article/view/95915/74893>
- ณัฐพล แก้วทอง และคณะ. (2563). *ระบบเตือนภัยมลพิษทางอากาศสำหรับเทศบาลนครสงขลาเมืองอัจฉริยะโครงการ*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานสถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.).
- ทิพวรรณ ประภามณฑล และคณะ. (2554). *ชุดความรู้เรื่องมลพิษทางอากาศและหมอกควันในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไทยพีบีเอส. (28 กันยายน 2565). *เตาเผาศพ? ก่อมลพิษ คุณค่าความทึบแสงปล่องควันไม่เกิน 7%*. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/316866>
- ธัญภัค สังฆมานนท์. (28 กันยายน 2565.). *สาเหตุและผลกระทบของมลพิษทางอากาศ*. <http://www.rmuti.ac.th/user/thanyaphak/Web%20EMR/Web%20IS%20Environmen%20gr.4/Mola2.html>
- นุศรา จริยะสกุลโรจน์. (15 สิงหาคม 2566). *สังคมคาร์บอนต่ำ ลดโลกร้อนอย่างยั่งยืน*. <https://petromat.org/home/low-carbon-society/>
- บริษัท เฮลท์ แอนด์ เอ็นไวเทค จำกัด (16 มกราคม 2566). *สารมลพิษทางอากาศคืออะไร และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไร?*. <https://healthenvi.com/how-air-pollution-affects-health/>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (28 กันยายน 2565). *วัดปรับตัวอย่างไรเมื่อต้องคุมมลพิษจากเตาเผาศพ*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61910063>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (15 มกราคม 2566). *นิวยอร์กกอนุมัติการทำศพเป็น “ปุ๋ยมนุษย์”*. <https://www.bbc.com/thai/articles/cpd01rm4jglo>
- มนนภา เทพสุด. (2563). *ภาวะโลกร้อน: สาเหตุผลกระทบ และแนวทางการแก้ปัญหา*. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 15 ประจำปี 2563. (น.2332-2341). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศุภนันท์ จิรโสภณ. (2563). *การวิเคราะห์ลักษณะระยะยาวของมลพิษทางอากาศในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน. (30 มกราคม 2566). *ปลูกป่าชายเลนคลายร้อนให้โลก*. <https://dmcrth.dmcr.go.th/manpro/detail/11697/>
- สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ. (2554). *รู้รอบทิศ มลพิษทางอากาศ บทเรียน แนวคิด และการจัดการ*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด กชกร พับลิชชิ่ง
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. (30 มกราคม 2566). *“ลดโลกร้อน” ด้วยตัวเรา*. สืบค้นเมื่อวันที่ จาก https://www.eppo.go.th/images/Information_service/Publication/Knowledge/green%20the%20earth.pdf
- Abigail Smith. (30 มกราคม 2566). *ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศและการจัดการ*. <https://www.unescap.org/sites/default/d8files/2023-05/%5BThai%5D%20Air%20pollution%20%20in%20Asia%20and%20Pacific%20Policy%20Brief.pdf>

- Thiraphon Singlor. (1 กันยายน 2566). งานศพที่บร่อยเท่าความยั่งยืนของผู้ที่จากไป. <https://www.sdgmovement.com/2021/09/23/sdg-updates-alternative-ways-of-green-funerals/#:~:text=แนวคิดที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม,ในการย่อยสลายศพ>
- Colorado General Assembly. (20 January 2024). *Colorado Revised Statutes (C.R.S.)*. <https://leg.colorado.gov/bills/sb21-006>
- Washington State Legislature. (2562). *Revised Code of Washington (RCW)*. Retrieved on 15 January 2024 from <https://app.leg.wa.gov/billsummary?BillNumber=5001&Year=2019&Initiative=false>
- World Health Organization. (n.d.). *Air Pollution*. Retrieved on 15 January 2023 from https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_1